

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРІВ В ГАЛУЗЯХ ЧЕРНІГІВСЬКОГО РЕГІОНУ

І.В. Лисенко, аспірант

Науковий керівник: д.е.н., професор кафедри фінансів В.П. Ільчук

Чернігівський державний технологічний університет

Сучасний розвиток економічної системи України характеризується значними змінами в організації виробництва як на регіональному, так і національному рівнях, що є основою для активного формування нового типу економічних відносин між економічними суб'єктами. Важливим стає ефективне використання переваг суспільного поділу праці і запровадження інтенсивних форм організації інноваційних процесів, що веде до кластеризації економічних систем. В умовах глобалізації формування економічних кластерів стає визначальним чинником підвищення рівня конкурентоспроможності економіки регіону.

Процеси економічної кластеризації є закономірним етапом та чинником об'єктивного розвитку ринкових систем. Успішне функціонування кластерів - є суттєвим фактором в підвищенні продуктивності праці та результативності підприємницької діяльності економічних суб'єктів господарювання.

В умовах посилення конкуренції кластерні утворення сприяють формуванню і ефективному використанню реальних конкурентних переваг окремих підприємств, галузей, регіональних та національних економік. На сучасному етапі розвитку економіки України кластери можуть стати ефективним інструментом інтенсифікації розвитку вітчизняного підприємництва і посилення ринкових позицій окремих економічних суб'єктів.

Дослідження процесів кластеризації економіки регіонів полягає у визначенні основних рушійних сил розвитку сучасного підприємництва та механізму створення стратегічних і оперативно-тактичних цілей розвитку регіону в умовах конкурентного ринкового простору. Виявлення позитивних і негативних суспільно-економічних наслідків залучення економічних суб'єктів до кластерів, а також розробка ефективних стратегій формування кластерних утворень, є важливою умовою інтенсивного розвитку економіки регіону[1].

На сьогодні у наукових працях недостатньо повно розкрито передумови формування і розвитку кластерів в Чернігівському регіоні, не визначені основні фактори, які впливають на розвиток кластерів в регіоні. Крім того, потребують подальшого обґрунтування основні чинники ефективного функціонування кластерів, їх роль в посиленні конкурентних позицій економічних суб'єктів на ринку, підвищення рівня продуктивності та інноваційного розвитку.

Формування кластерів в межах певного регіону є особливо актуальним питанням на сьогодні та розглядається як засіб ефективної співпраці різних видів підприємств, що забезпечує раціональне використання ресурсів, регіональної, виробничої інфраструктури та власних виробничих потужностей.

Для виявлення передумов формування та розвитку кластерних утворень перш за все, слід провести аналіз соціально-економічного стану Чернігівського регіону та виявити сильні і слабкі сторони, загрози та можливості найбільш важливих для розвитку кластерів регіональних складових. Крім того, для розробки рекомендацій щодо розвитку кластерів, необхідно визначити основні проблеми регіону та залучити органи місцевого самоврядування до їх розв'язку.

Провівши аналіз статистичних даних щодо економічного стану Чернігівського регіону, слід зазначити, що за підсумками 2011р. випуск промислової продукції склав 98,0% до рівня 2010р. У добувній промисловості обсяг продукції становив 90,7%. Збільшився видобуток природного газу, менше видобуто нафти та торфу. У переробній промисловості приріст промислової продукції становив 0,2%.

На підприємствах із виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів обсяг виробництва порівняно з 2010р. становив 97,4%.

На підприємствах легкої промисловості випуск промислової продукції становив 93,5% проти 2010р. Порівняно з 2010р. на 3,3% зросло виробництво взуття, при цьому скоротилося виробництво тканини кордної, постільної білизни, тканин.

В обробленні деревини та виробництві виробів із деревини обсяг промислового виробництва збільшився на 7,3%. На підприємствах целюлозно-паперового виробництва та видавничої діяльності випуск промислової продукції становив 98,1%. Більше вироблено паперу побутового та санітарно-гігієнічного призначення, шпалер, надруковано книг, менше вироблено коробок, ящиків та сумок із гофрованих паперу та картону, надруковано газет та журналів.

У хімічній та нафтохімічній промисловості обсяг промислового виробництва порівняно з 2010р. становив 99,0%. Більше, ніж у 2010р., вироблено фарб та лаків на основі полімерів, засобів миючих та для чищення, шампунів, скоротилося виробництво пластмас у первинних формах, хімічних волокон, штучних обolonок із затверділих протейнів.

На підприємствах із виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції обсяг виробництва зріс на 53,4%. Виробництво елементів конструкцій збірних для будівництва з цементу, бетону чи штучного каменю збільшилося на 53,2%, цегли керамічної невогнетривкої будівельної – на 48,6%.

У металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів обсяг продукції збільшився на 19,6%. Більше вироблено металевих резервуарів та цистерн, різних видів металевих конструкцій.

На підприємствах машинобудування приріст виробництва склав 18,1%. Суттєво (у 2,6 раза) зросло виробництво машин та устаткування для виробництва продуктів харчування та напоїв, удвічі – устаткування

для птахівництва, на 86,6% – автобусів. У виробництві та розподіленні електроенергії обсяг промислової продукції збільшився на 1,6% [2].

Необхідними передумовами формування кластерів в Чернігівському регіоні є: наявність великих виробників, які мають потужний виробничий потенціал; зосередженість у межах визначеного регіону мережі малих та середніх підприємств; наближеність до сировинних джерел; близькість розташування підприємств в рамках ланцюга створення доданої вартості, а, отже, і можливість налагодження між ними ефективної співпраці; розгалужена система взаємозв'язків певної галузі з суміжними галузями, локально сконцентрованими на території означеного регіону; наявність наукових-дослідних установ, а саме університетів, інститутів, дослідних лабораторій тощо.

Основними проблемами зародження та функціонування кластерів в Чернігівському регіоні є забезпечення продуктивного взаємозв'язку між замовниками, науковими організаціями, насамперед університетами і підприємствами. В той же час розвиток будь-якого кластеру неможливий без функціонування галузей, що забезпечують його ресурсами, оскільки розвиток будь-якого кластера не можна уявити без розвитку всіх інших секторів економіки, які певним чином забезпечують його функціонування. Одним з головних чинників, що сприяє планомірному розвитку та функціонуванню кластерів є державна підтримка.

Кластеризація економіки є ефективним інструментом реалізації інноваційної стратегії нарощування потенціалу регіону. Однією з головних складових успішного кластеру є його інноваційна спрямованість. Крім того, кластери, які мають інноваційне спрямування, що потребує відповідного фінансування, є інвестиційно привабливими для всіх категорій інвесторів, тому що забезпечують найбільш вигідне розміщення інвестицій – в нову техніку та інноваційні технології, що забезпечить в майбутньому найбільш високі прибутки. Кількість інноваційно активних промислових підприємств регіону зображено на рис. 1.

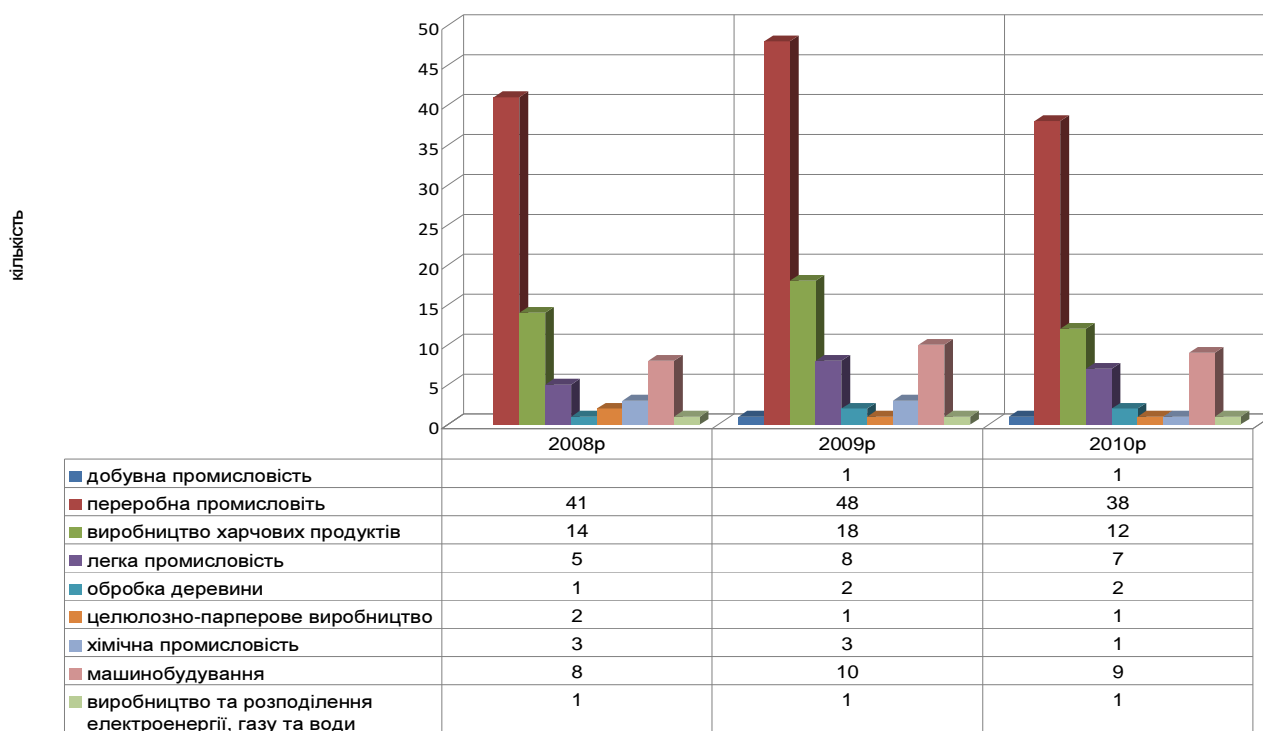

Рисунок 1 – Кількість інноваційно активних промислових підприємств за видами економічної діяльності

Отже, проаналізувавши економічну ситуацію в регіоні та враховуючи вище наведені фактори, що сприяють формуванню кластерних утворень, можемо сказати, що найбільш доцільним в Чернігівському регіоні є створення кластерів в галузях легкої промисловості, машинобудування, харчовій, переробній, будівельній галузі, медичній, туристично-рекреаційній, а також створення науково-освітнього кластера на базі Чернігівського державного технологічного університету. Формування, функціонування і розвиток кластерів в зазначених галузях стане суттєвим поштовхом в розвитку економіки регіону, підвищенні його потенціалу та конкурентоспроможності.

Література

1. Канищенко Н.Г. Кластеризація як чинник конкурентоспроможності національної економіки. Автореферат дисертації на здобуття ступеня кандидата економічних наук. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/352186.html>.

2. Головне управління статистики Чернігівської області. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://chernigivstat.gov.ua/>